

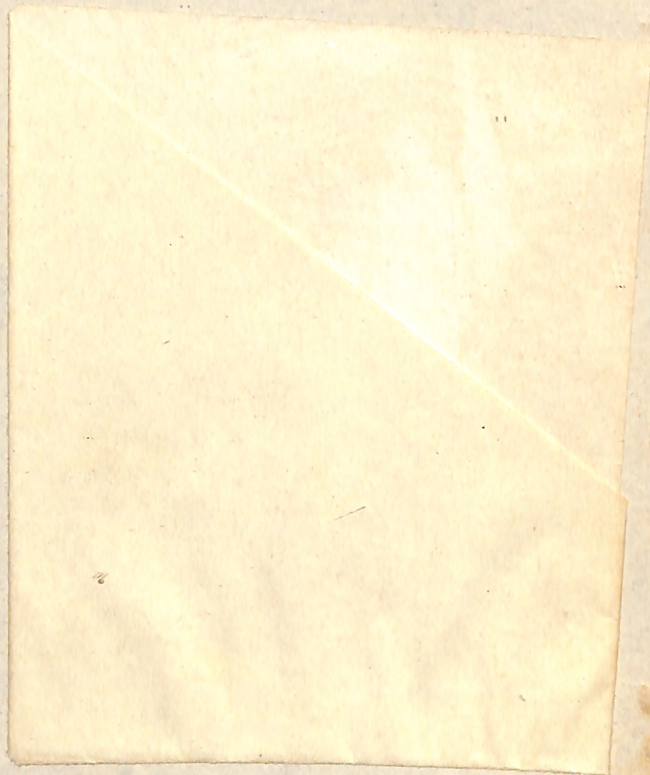
2904

469
86
7-32

79

~~2050~~

4676c

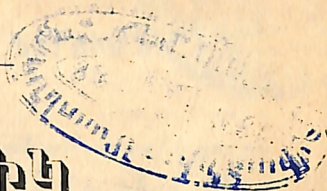
2011

2003

36
7-32

W

ԸՆԴՀԱՆՐԱԿԱՆ ՆԵՐՈՒՄՆ

ՎԵՊԻԿ

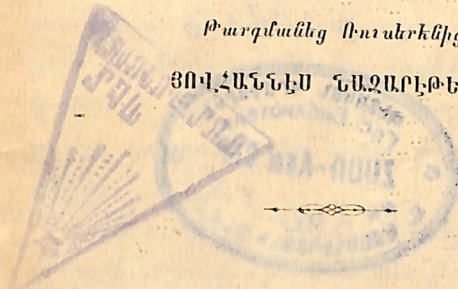
4920

ՏԻԿԻՆ ԷՄԻԼԻ ՊԱՐԴՕ ԲԱՍԱՆԻ Ժոզֆ

Թարգմանեց Ռուսերէնից

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆ

ՎԱՀԱՐՇԱՊԱՏ

ՏՊԱՐԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՒՈՅ Ս. ԷԶՄԻԱՇԵՆԻ

1899

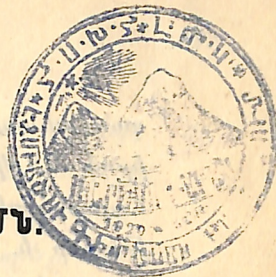
25803-43

Дозволено цензурою 19 Мая 1899 г. Г. Тифлисъ.

5357-56

ԸՆԴՀԱՆՐԱՎԱՆ ՆԵՐՈՒՄՆ.

Մարտ ամսի առաւօտեան սաստիկ ցուրտը մինչև մարդու ոսկորներն էր ներս թափանցում: Եւ Մարինէյդ քաղաքի հասարակաց լուացարանում սպիտակեղէն լուանող կանայք ցրտից սառած ամենախղճալի տեսք ունէին: Բայց ամենից թշուառ երեւում էր օրավարձով բանող Անտօնիէյն: * Գործը նորա ձեռքում կարծես չէր շարժւում, նա յաճախակի կանգնում էր դադարեցնելով լուանալը, և կամացուկ սրբում էր կարմրացած աչքերից ոչ թէ ջրի կաթիլ կամ սապոնի փրփուր, այլ արտասուքի խոշոր կաթիլներ, որոնք փայլում էին նորա թորշոմած դէմքի վերայ:

Անտօնիէյի ընկերուհիները կարեկցութեամբ նայում էին գունատ կնոջը, և ամեն մի կողմնակի վիճաբանութեան և դատողութեան մէջ յաճախակի ձգում էին դէպի նա զանա-

* Պէտքէ գրել Անտօնեայ:

զան տեսակ նկատողութիւններ, հաղորդելով իրար մէջ մի ինչ որ բան, որի առիթով անպատճառ բացականչում են, սարսափած, դժգոհութեամբ և կարեկցութեամբ: Ամբողջ լուացարանը բերան դիտէր նորա թշուառութիւնը և այդ հարեանների անվերջ խօսակցութեան նիւթեր էր կազմում:

Ամենքին լաւ յայտնի էր, որ թշուառ մի քանի տարի առաջ ամուսնանալով մագործի հետ, տեղափոխուեցաւ քաղաքի թաղերից մէկը, մարդու և իւր պառաւ մօր հետ միասին. և ողջ ընտանիքը ապրում էր իւր համար, կարիք չ'զգալով, շնորհիւ Անտօնիէյի անխոնջ աշխատութեան, և այն մասնաւոր դրամազլիտով, որ յետ էր ձգել պառաւը, երկար ժամանակ զբաղուելով հնոսիական փառաբանութեամբ և վաշխառութեամբ: Դեռ մինչև այժմ բոլորը յիշում են այն սարսափելի դիշերը, երբ պառաւին գտան սպանած, իսկ արկղը, որի մէջ պահում էր փողերը և մասնաւոր զանազան ոսկեղէն իրերը՝ ջարդու փշուր էր արուած: Բայց զեռ կենդանի պահում է ամենի յիշողութեան մէջ, թէ ի՞նչ սարսափ զարթեցրեց տեղացիների

մէջ այն լուրը, որ մարդասպանը և կողոպտողը, ուրիշ ոչոք չէ, բայց եթէ Անտօնիէյի ամուսինը: Թշուառ կինը այս բանը ինքը հաստատեց, աւելացնելով, որ չարագործը վաղուց աչք ունէր իւր զոքանչի փողերին:

Ընդհատ է, նորան յաջողուեց մի կերպ երկու—երեք զինեալ ընկերների օգնութեամբ տպացուցանել իւր անմեղութիւնը «ալիբի» և գործը փոխուեց այնպէս, որ փոխանակ կախաղան հանելու, չարագործին վճռեցին քսան տարուայ խիստ բանտարկելութեան: Բայց հասարակաց կարծիքը դէպի նա վերաբերուեց ոչ այնքան ներողամտութեամբ, ինչպէս օրէնքը: Նորա հարազատ կնոջ վկայութեան հետ միասին, կար և մի ոչ պակաս յարգելի հանգամանք, այսինքն սպանութեան գործածած ձեւը—մի սարսափելի հարուածով պառաւին վերեւից ներքեւ կէս արած, իսկ և իսկ այնպէս՝ ինչպէս մագործը ճեղքումէ խողին նոյնպիսի լայն և սուր դանակով:

Հայրենի քաղաքում մի բոլե անգամ չէին կասկածում, որ նորա տեղը կախաղանն է, իսկ Անտօնիէյի բազմը սկսեց դէպի ա-

մենքը ներգործել, մի տեսակ սրբազան երկիւղածութիւն, երբ յայտնուեց, որ մարդը երդուել է, երբ իրան ազատ թողնեն, նորա հետ էլ գործը կվերջացնի, նորա համար որ իր դէմ հակառակ ցուցմունք տուեց:

Երբ մարդուն տարան, դժբախտ կինը յղի էր, և մնաք բարեւի ժամանակ մարդասպանը յայտնեց նորան, որ անպատճառ հէնց որ վերադառնայ նորան հանդերձեալ աշխարհ կուղարկի:

Երբ Անատօնիէյին տղայ ծնուեց, նա կսկծից մինչ այն աստիճան թուլացել և տանջուել էր, որ չկարողարաւ ինքը կերակրել երեխային և որովհետեւ ծծմայր չէր կարող վարձել, ուստի նորան վերցրին կերակրելու հերթով հարեաններից նոքա, որոնք ծծի երեխայ ունէին: Մօր յուզմունքները ազդել էին երեխայի վերայ. նա մեծացաւ թոյլ և հիւսանդոտ: Հազիւ թէ Անտօնիէյն առողջացել էր, նա նորից ջանասիրութեամբ գործի ձեռնարկեց և շուտով ընդունեց իւր սովորական տեւքը, խորասուզուեց իւր խաղաղ և ծանր կեանքի մէջ. միայն նորա դէմքը պահպանեց այն առանձին կապտագոյն գունատութիւնը,

որը սրտամաշ ցաւով տանջւողներին յատկանիշն է: Բսան տարի բանդում, քսան տարուայ մէջ մի՞թէ քիչ բան կարող է պատահել! մտածում էր նա ինքն իրեն: Դուցէ շատ կարելի է, նա մինչև այդ ժամանակ կ'մեռնի, և դուցէ հէնց ես ինքս մինչև այդ ժամանակ չեմ ապրիլ: Դեռ քանի՜ քանի ջրեր կ'հոսեն մինչև այդ ժամանակ: Իւր մահովը մեռնել, նա չէր վախենում, բայց այն միտքը՝ թէ մարդը կարող է վերադառնալ, նորան տիրում էր անփարատելի սարսափ: Հարեանները խնամքով մխիթարում էին նորա սրտամաշ ցաւը, ակնարկելով, որ չարագործը վերջապէս կարող է զղջալ, կվերադառնայ ուղիղ ճանապարհի վերայ: Անտօնիէյն միայն շարժում էր գլուխը և ախրութեամբ պնդում էր:

— Նա, ուղիղ ճանապարհի վերայ: Մի՞թէ ինքը Տէրը պիտի իջնի երկնքից և հանի նորա չար սիրտը կուրծքից, դնելով նորա տեղ ուրիշը:

Եւ հէնց որ նոքա խօսում էին չարագործի մասին, նա սառսուռ էր զգում:

Ինչ էլ կուզես ասիր, միայն քսան տա-

քին քիչ ժամանակ չէ, իսկ ժամանակը մխիթարում է ամեն վիշտ, որքան էլ որ նա ծանր լինի: Երբեմն Անտոնիէյին արդէն թըւում էր, թէ այս բոլորը ինչ որ տեսել էր նա երազումն էր տեսած. երբեմն մտածում էր, որ չարագործին կուլ տուող բանդը ընդմիշտ կողպուեց նորա քամակից: Վերջապէս եթէ օրէնքը կարողացաւ պատժել, առաջին յանցանքը, հաւանական է, որ նա կարող է երկրորդի առաջն էլ առնել: Օրէնքը! — այդ բարոյական ոյժ է, որի մասին Անտոնիէյի գլխում կուտակված էր մի ինչ որ խառը, խորհրդաւոր պատկերացումն. նորան թւում էր մի ինչ որ սարսափելի, բայց երկաթէ ունելիք, որը ընդունակ է բռնել նորան անդունդի եզերքից:

Եւ կամայ, կամայ նորա անվերջ երկիւղին սկսեց խառնուել մի ինչոր յուսոյ նշաններ, որը սակայն կայանում էր միայն նորանում, որ ժամանակը միշտ անցնելով անցնում է, և դեռ էլ շատ մասը մնում է նորա առաջևը: Ինչպէս տարօրինակ են դասաւորվում աշխարհիս վերայ հանգամանքները, Ի հարկէ երբոր թագաւորը կանգնած է բեմի առաջ,

իւր թագուհու հետ, նորա մտքով անգամ չէր կարող անցնել, որ այս փառաւոր դէպքը կարող է այնքան տանջանք պատճառել, մի դաւառական խեղճ քաղաքում անյայտ, օրավարձով բանող թշուառ կնոջը:

Երբ Անտոնիէյն իմացաւ, որ իւր մարդը ընկել է ընդհանրական ներման մէջ, նա ոչ մի խօսք չարտասանեց: Հարեանները նորան տեսան դռան շէմքի վերայ, նա նըստած էր ձեռքերը ծալած, և գլխիկոր, իսկ նորա փոքրիկ տղան դարձնելով դէպի մայրը իւր հիւանդոտ տխուր հայուածքը տխրագին ճշում էր:

— Մայրիկ! տաքացրու կերակուրը, մայրիկ! քաղցած եմ! Հարեանների շատախօս և կարեկցող խումբը շրջապատեց նորան՝ Անտոնեային:

Մինը հարեաններից յանձն առաւ կերակրել երեխային, միւսը սկսեց մխիթարել մօրը, «բան է գտել տանջուելու յիմարը! Սուրբ մայր Աստուածածին! Միթէ՞ նա հէնց գալուն պէս կսպանէ սորան: Ապա կառավարութիւնը էլ ինչի՞ համար է: Փառք Աստուծոյ, աշխարհիս վերայ դատարան կայ, կարե-

լի է զիմել կառավարութեանը, ոստիկանութեանը ապաւինել:

Է՛հ ի՛նչ դատարան, վրայ բերեց Անտոնիէյն նուազած ձայնով, նայելով իւր զիմացը սառած աչքերով:— Լաւ չի լինիլ, հէնց ուղղակի նահանգապետին կամ փոխարքային դիմել, անպատճառ պէտք է գնալ. մի փաստաբանի մօտ իմանալ թէ ի՛նչ է գրուած օրէնքի մէջ այսպիսի դէպքերում.:

Մի բարի կին, որ ամուսնացած էր ոստիկանի վերայ, առաջարկեց, որ իւր ամուսինը կողարկի չարագործին վախեցնելու. մի ուրիշ թխադէմ պառաւ յանձն առաւ, որ ամեն երեկոյ դայ զիշերելու նորա մօտ. այնպէս կարեկցեցին նորան, որ Անտոնիէյն քաջաւերուեց, վճռեց մի բան անել, և հէնց այնտեղ և իսկ որոշեց զիմել մի փաստաբանի մի բան իմանալու համար:

Երբ նա տուն վերադարձաւ, այդ այցելութիւնից յետոյ, նորա առաջ ամեն կողմից դուրս թափուեցին հարեանները, շտապելով իմանալ նորա այցելութեան հետեանքը և դժգոհութեան աղաղակներ արձակեցին ամեն կողմից: Օրէնքը փոխանակ հովանավո-

րելու, ստիպում էր զոհի հարազատ աղջկան, մարդասպանի հետ միասին մի հարկի տակ ապրել և նորա հետ մնալ իբրեւ ամուսին:

— Տէր Ամենակալ, այ քեզ օրէնք. և ինչպիսի մարդիկ են նորան հնարել: Թող նոքա իրենք փորձէին թէ այս ինչ համբերութիւն է, աղաղակում էր դժգոհ խումբը: Այ ուրեմն այդպէս և չէ՞ կարելի ոչինչ անել:

— Ինչո՞ւ չէ կարելի է՝ կարելի. նաստում է, որ բոլորովին կարելի է հեռանալ, միայն հարկաւոր է առաջուց ապահարզան ստանալ:

— Էլ ի՛նչ ապահարզան:

Իսկ այսպէս դատը քննութեան է կարօտ:

Հարեանների ձեռքերը թուլացան, ուղղակի յայտնի բան է, թէ ինչէ՞ր դատը: Կսկսեա՞ դատուել, էլ դորան վերջ չ'կայ, իոկ երբ վերջը դալիս է, այդ աւելի վատ է, որովհետեւ մեղաւորուածները միշտ մնում են խեղճ և անբախտ:

— Իսկ որպէս զի ապահարզան ստանամ, ես դեռ պարտաւոր եմ ապացուցանել, որ մարդս ինձ հետ վատ է վարվում. աւելացրեց Անտոնիէյն:

Հէնց այդ էր պակաս: Ախր միթէ՞ այս
հրէշը չէր, որ սպանեց սորա հարազատ
մօրը, էլ նորանից ինչպիսի վատ վարմունք է
հարկաւոր: Կարծեմ անշուշտ և այդ էլ բա-
ւական է, չէ որ ամբողջ քաղաքին յայտնի
է, որ նա խոստացաւ սորան ևս սպանել:

—Ախր այդ ով լսեց!.... . պէտք է ա-
սած եղած ամենախիսկական փաստերը: Այս-
տեղ բարձրացաւ կատարեալ խառնակոթիւն!
Վինչեւ անգամ գանուեցին այնպիսիները, ո-
րոնք յայտարարեցին, որ նոքա թուղթ կը-
ղրեն թագաւորին իրեն անձամբ և կ'իսնդ-
րեն, որպէս զի նա փոխի ընդհանրական նե-
րումը: Եւ այդ օրուանից հարեանները սկսե-
ցին հերթով զիշերել Անտօնիայի մօտ, որպէս
զի զժբաղա կինը շատ չ'վախենայ և կարո-
ղանայ դռնէ հանդիստ քնել: Բարեբախտա-
բար երրորդ օրը լուր եկաւ, որ ընդհանրա-
կան ներումը դուրս է եկել, ոչ լիակատար,
և որ չարագործին միայն կըձատեկ են պատ-
ժի ժամանակը, այնպէս որ նորան դեռ մը-
նում էր մի քանի տարիներ էլ կապանքի
մէջ մնալ, այստեղ միայն Անտօնիէյն կարո-
ղացաւ առաջին անգամ խաղաղ զիշեր անց-

կացնել, չ'վերթուչելով անկողնուց և օգնու-
թեան չ'կանչեց հարեաններին:

Այս առաջին վրդովմունքից յետոյ ան-
ցաւ մի ամբողջ տարի և Անտօնիէյն վերջ-
նականապէս հանգստացաւ, խորասուզուելով
իւր համեստ պարապմունքի մէջ, բայց մի
գեղեցիկ օր, այն տան ծառաներից մինը,
որտեղ բնակւում էր Անտօնիէյն, մտածելով
ուրախացնել թշուառ կնոջը, որի մարդը բան-
դում նստած էր, հաղորդեց նորան, որ թա-
գուհին շուտով պիտի ազատուի և այս դէպ-
քի համար արդէն հաւանական է, որ կհրա-
տարակուի լիակատար ընդհանրական ներումն:

Անտօնիէյն սենեակի յատակն էր լուա-
նում՝ լսելով ուրախալի լուրը, նա շարունակ
փախաւ, բաց թողեց փեշերը և մեքենայաբար
հեռացաւ, լուռ և սառնութեամբ արձանի
նման:

Մինչդեռ նա անցնում էր փողոցով, ի-
րեն ուղղած բոլոր հարցերին նա պատաս-
խանում էր, որ տկար է, չնայելով որ ոչինչ
չէր զգում: Բացի սոստիկ թուլութիւնից
միանգամայն չէր կարողանում ոչ մի բանի
ձեռնարկել: Սոյն օրը երբ թագուհին ազատ-

ուեց, Անտօնիէյն սկսեց համարել թնդանօթի արձակումները, զգալով որ ամեն մի հարուածը կարծես խփում էր նորա գլխին: Իսկ երբ որ ասացին նորան թէ թագուհու նորածին երեխան—աղջիկ է, և նա սկսեց յուսալ որ բարձրագոյն շնորհումը քիչ կ'լինի, քան ժառանգի ծննդեան դէպքում: Եւ հէնց ասենք թէ էլի դարձեալ ընդհանրական ներում կ'լինի, ինչո՞ւ համար այդ անպատճառ նորա մարդու վերայ պէտք է ընկնի: Ախր չէ որ նորա պատիժը արդէն թեթեւացրել են, իսկ ընդհակառակը նորա յանցանքը այնքան սարսափելի է, որ սպանել է անպաշտպան պառաւին, որը նորան ոչինչ չէր արել: Եւ այս ամենը ինչո՞ւ համար, մի քանի չարաբաստիկ ոսկիների համար: Սորա առաջ կենդանի պատկերացաւ սարսափելի տեսարանը և յիշաւ, մի՞թէ կարելի է ներել գազանին, որը չէր վախեցել հասցնել այսպիսի սարսափելի հարուած: Անտօնիէյն չէր կարողանում մոռանալ լայն բացուած վերքը սպիտակացած եզերքներովը և արեան լիճը, որը կանգնել էր մահճակալի տակ.....

Նա կողպուեց իւր տան մէջ և ժամերով

չշարժուեց տեղիցը: Արդէն եթէ նորան վիճակուած է սպանուել, լաւ չի՞ լինիլ ինքիրեն մեռնել.....

Այսպիսի ծանր մտածմունքից նորան միայն ուշի բերեց երեխայի խղճալի ձայնը:

—Մայրիկ, ուտել եմ ուզում, քաղցած եմ մայրիկ այստեղ դռան քամակը մարդ է կանգնած:

Ովհէ՞ մեզ մօտ գալիս:

Վերջապէս մի գեղեցիկ արեգակնային օր, առաւօտեան նա տեղից շարժուեց և վերցնելով կեղտոտ սպիտակեղէնների կապոցը ուղղուեց դէպի լուացարան: Հարեանների բոլոր սիրալիր հարցմունքներին նա հաղիւ պատասխանում էր և նայում որպէս խելագար: Եւ ահա երբ նա արդէն բոլոր սպատակեղէնը լուացել ու հաւաքում էր տուն վերադառնալ, ահա ով որ բերեց լուացարան անսպասելի լուրը:

Արդե՞ք մի որեւիցէ բարեհոգի էր հնարել դիտմամբ նույն համար, կամ թէ այդ այն խորհրդաւոր շշուէներից մինն էր, որոնք բարձրանում են յայտնի չէ թէ որտեղից և տարածում են օդի մէջ ժողովրդոց և առան-

ձին մարդոց չարագուշակ պատահարներին
նախընթաց օրը:

Ինչ էլ որ լինելու հենց որ լսեց այդ
մասին Անտօնիէյն մեքենայաբար բռնեց սիր-
տը և չոր խուրձի նման գլորուեց խոնաւ
քարէ յատակի վերայ

— Երեւի մարդը մեռել է հարցնում են
անընդհատ նոր եկողները, առաջուց եկող-
ներին:

— Օրշտ եմ ասում քեզ, սիրելիս:

— Ես ինքս երեկ փողոցում լսեցի:

— Իսկ ես խանութում:

— Այդ քեզ ո՞վ ասաց:

— Մարդս:

— Բայց նա որտեղից գիտէ:

— Գնդատղետի ծառայից

— Իսկ նա ինչպէս գիտէր:

— Նորան պարոնը ինքն էր ասել:

Էլ սորանից մեծ հեղինակութիւն, սո-
րանից յետոյ ոչ ոք էլ չկասկածեց և բո-
լորն էլ հաւատացին, որ լուրը լիովին հա-
ւատարի է և իսկական: Չարագործը ընդ-
հանրական ներումի նախընթաց օրն է մե-
ռել, պատժի ժամանակը վերջանալուց առաջ:

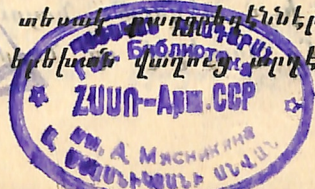
Անտօնիէյն ուշքի եկաւ. այտերի վերայ ե-
րեաց մի ինչ որ կարմրութեան նման մի բան
և արտասուքը հեղեղուեց նորա աչքերից,
նա լալիս էր ուրախութիւնից և ներկայ
եղողներից ոչ ոքի մոքոյն էլ չէր անցնում
սորանով վրդովուել: Անտօնիային էլ նոյնպէս
յայտարարուած էր մի առանձին տեսակի
ընդհանրական ներումն և նորա ուրախու-
թիւնը լիովին բնական էր:

Այն օրուանից, երբ չարագործութիւնը
կատարուել էր, նա բոլորովին սառածի նը-
ման էր, և չէր կարողանում լաց լինել:
Այժմս նորա սիրտը տաքացել էր և արտա-
սուքը թափուում էր ազատութեամբ:

Վերջապէս նա շնչեց ամբողջ կուրծքով,
ազատուելով իրան խեղդող ծանրութիւնից:
Այս բոլորի մէջ այնպէս պարզ երեւում էր
Աստուծոյ մատր, որ նորա մոքոյն անգամ
չէր անցնում թէ լուրը կարող է սուտ լինել:

Այդ երեկոյ Անտօնիէյն տուն վերա-
դարձաւ սովորականից ուշ, որովհետեւ ինքը
գնաց դպրոց տղայի յետեւից, նորա համար
դնեց զանազան տեսակ արտօններ, որոց
մասին փոքրիկ երեխան վաղուց արդէն երե-

17920,
5357-56

ւակայում էր, և չչտապելով դնում էր նորա հետ փողոցներով, կանգնում էր խառնութենքի ցոյցի համար դրած (ВЫСТАВКА) բաների առաջ, քաղցածութիւն չէր զգում, միմիայն նորա համար էր մտածում, թէ ինչպէս լաւ է ազատ օդ ծծել և զգալ թէ ապրում ես, որ կեանքը նորից դէպի քեզ է վերադառնում: Նա գտնվում էր այնպիսի արեւոյթեան մէջ, որ մինչև անգամ ուշ չդարձրեց այն բանի վերայ, թէ նորա սենեակի դուռը կոպած չէ:

Մինչև անգամ երեխայի ձեռքը բռնած, նա ներս մտաւ նեղ սենեակը, որը ծառայում էր նորան սեղանատան, հիւրասենեակի և թէ խոհանոցի տեղ, և շատ զարմացաւ նկատելով, որ պատի լամպան արդէն վառած է: Այստեղ մի ինչ որ կասկածելի կերպարանք (ФИГУРА) նորա առաջ բարձրացաւ սեղանի վերայից, և այն աղաղակը, որը պատրաստ էր դուրս թռչել նորա շրթունքներից, սառած մնաց կոկորդում:

Այդ նա էր: Անտօնիէյն անշարժ կանգնած էր իւր տեղում, նայում էր և չէր տեսնում, չնայելով որ նորա չարագուշակ

պատկերը անդրադառնում էր նորա աչքերում: Մի քանի րոպէ նա քարի նման կանգնած էր, բռնած երեխային սառած ձեռքերով: Վերջապէս մարդը խօսեց:

— Ինչէ՛, երեւի չէիր սպասում, տես նա կոպիտ, բայց հանդարտ, առանց որեւէ բարկութեան:

Այս խօսքերի ձայնից, որոնց մէջ նորան դեռ լսելի էր լինում անէծք և մահացու սպառնալիքների, թշուառ կինը յանկարծ ուշքի եկաւ, սուր ճիչ արձակեց, գրկեց երեխային և դիմեց դէպի դուռը: Բայց մարդը նորա ճանապարհը արգելեց:

— Հա, հա, հա, հա, ո՛ւր հոգեակս, աղաղակեց նա ծաղրով, բանտարկեալի լիրբ շարժումով: — Չլինի թէ ցանկանում ես այն ժամին անհանաքօտացնել ամբողջ թաղը, հանգիստ, դէպի ինձ արի: Վերջին խօսքերը արտասանեց առանց որեւէ սպառնալիքների, բայց այնպիսի տօնով, որ Անտօնիայի արիւնը երակներում սառեց:

Այժմ նորա կարկամելը փոխուեց տենդային զրգուռմի: Նորանում լիովին զարթնեց գիտակցութեան զգայմունքը ինքնա-

պաշտպանութեան համար. նորա զլիսում յանկարծ յղացաւ մի միտք, և նա երեխայի ձեռքից բռնեց, Հայրը նորան երբէք չէր տեսած, ինչ էլ որ լինի, բայց դարձեալ նորա հայրն է: Անտօնիէյն մօտ բերեց դէպի նա տղային:

— Հա՛, այդ քո տղան է, փնփնթաց բանտարկեալը, Նա լամպան մեխից հանեց և մօտ բերեց երեխային: Երեխան աչքերը խփեց շլացուցիչ լուսից, և ձեռքերով ծածկեց երեսը, կարծես պաշտպանուում էր այդ անյայտ հօրից, որի մասին ոչինչ չէր խօսուում, եթէ ոչ սարսափով և դատապարտութեամբ: Նա ամուր կպաւ մօրը և մայրը ջղաձգութեամբ սեղմեց նորան, իւր քաթանի նման գունատ կուրծքին:

— Ի՞նչ հաշմանդամ լակոտ է, փնփրնթաց հայրը լամպան տեղը քաշ անելով: — Ինչո՞ւ այդքան լլար է, կարծես սատանաները ծծել են:

Բաց չթողնելով երեխան ձեռքից, Անտօնիէյն յենուեց պատին: Նա հազիւ ոտքի վերայ կանգնում էր: Սենեակը նորա առաջ շարժվում էր և աչքերի առաջ կապոյտ կըրակներ էր ցայտում:

— Հը՛, այստեղ ուտելու ոչինչ բան չի գտնուել, ասաց մարդը: Անտօնիէյն երեխան նստեցրեց յատակի վերայ անկիւնում, և չնայելով նա երկիւղից լաց էր լինում, մայրը սկսեց սենեակի մէջ հոգս տանել և սեղանը ծածկեց դողդոջուն ձեռքերով: Նա բերեց հաց, շիշով զինի, դուրս հանեց վառարանից թաւով ձուկը և սկսեց ջանասիրութեամբ ծառայել իւր չար թշնամուն, յուսալով որ սորանով նորա գութը կշարժի: Չարագործը նստեց և սկսեց ագահաբար ուտել, անընդհատ զինի խմելով: Անտօնիէյն շարունակում էր կանգնել, աչքը չհեռացնելով նորա արեակէզ և ածիլած երեսից, որի վերայ բանտը դրոշմել էր իւր առանձին կնիքը:

Նա մի բաժակ էլ խմեց և Անտօնիէյնի համար էլ լցրեց:

— Նստե՛ք, ցանկանում... շնչաց Անտօնիէյն: Լամպի լուսով նորան թուաց, որ բաժակում ոչ թէ զինի է, այլ լերդացած արիւն: Նա ինքը խմեց ուսերը վեր քաշելով և պնակի վերայ նորից ձկներ գրեց, որոնք ագահութեամբ կերաւ ձեռքերով և հացով էլ բերանը սրբեց: Կինը նայում էր թէ ինչպէս

նա իւր քաղցածութիւնն էր յագեցնում, և մի ինչ որ աղօտ յոյս յղացաւ նորա հոգու մէջ:

Շատ կարելի է, որ նա կը կշտանայ և կը հեռանայ, իսկ նա քամակից բոլոր փականքները կկոզպի, և թէ նա կամածի յետ դառնալ, որպէս զի իրեն սպանի, նա կսկսի այնպէս գոռալ, որ հարեանները կլսեն: Մի բան միայն, որ նա անկարող կլինի գոռալ: Շա հազաց, որպէս զի կոկորդը մաքրի: Իսկ մարդը հէնց որ կշտացաւ, դուրս հանեց սիգարը, եղունգով ծայրը պոկեց, հանգարտութեամբ կպցրեց լամպից և սկսեց ծխել:

— Սուս! ո՛ւր ես գնում: դոչեց նա նկատելով, որ կինը ծածուկ դէպի դուռը դիմեց:

— Գնում եմ երեսային պարկեցնեմ, պատասխանեց նա, ինքն էլ չիմացաւ ի՞նչ ասի, և դուրս եկաւ հարեան սենեակը երեսան ձեռքին:

Իհարկէ մարդասպանը չի համարձակուիլ այնտեղ մտնել: Միթէ՞ նա այդքան քաջութիւն կունենայ, Ախր այս այն սենեակն է, ուր նա չարագործութիւնը կատարեց, նորա մօր սենեակն է: Առաջ նոքա մարդու հետ միասին քնում էին այդտեղ, միջապատի յետեւում:

Բայց պառաւը մեռնելուց յետոյ, Անտօնիէյին կարիքը ստիպեց ծախել ամուսնական մահճակալը և այժմ նա քնում էր հանգուցեալի մահճակալի վերայ: Երեակայելով՝ որ ինքն ապահով է, սկսեց երեսայի շորերը հանել: Դուռը բացուեց և ներս մտաւ չարագործը: Անտօնիէյն տեսաւ, ինչպէս նա ունքերի տակից չորս կողմը նայեց, իսկ յետոյ հանգստութեամբ հանեց ոտքերը և շորերը և վերջապէս պարկեց իւր զոհի մահճակալի վերայ: Անտօնիէյին թուաց՝ թէ նա տեսնում է երազում: Եթէ որ մարդը դուրս քաշէր դանակը, գուցէ և այնքան շատ չվախնար, որքան այս սարսափելի սառնարիւնութիւնը տեսնելով: Իսկ նա հանգիստ ձրգուեց անկողնու վերայ յոգնած մարդու նման, որ առանձին բաւականութեամբ պարկում է մաքուր և նոր տեղաշորի մէջ:

— Ի՞նչ ես կոճղի նման կանգնել, գոռաց նա կնոջ վերայ:— Դէհ պարկիր էլի:

— Ես քնել չեմ ցանկանում, միմիջաց նա ամբողջ մարմնով դողդողալէն, այնպէս որ ատամ ատամի էր կպչում:

— Ի՞նչպէս թէ չես քնում:

Չլինի թէ ուզում ես ամբողջ դիշերը պահապան կանգնես:

— Ոչինչ, կկանգնեմ, դու քնիր անհանգիստ մի լինիր: Ես մի կերպ... այստեղ...

մարդը կոպիտ կերպով հայհոյեց:

— Էդ ի՞նչ նորութիւն է, ինձնից վա-
խենում ես ինչէ, կամ թէ զգուռում ես
ինձանից:

Պարկիր այս բոպէիս, եթէ ոչ...

Նա վերկացաւ և այնպէս դէմք ընդու-
նեց, որ կարծես այս բոպէիս դուրս կթռչի
անկողնից:

Բայց Անտօնիէյն արդէն հանում էր
գերու հնազանդութեամբ: Նա տենդային
արագութեամբ պոկոտում էր իւր կոճակները
և տիստիկաները, բայց անելով իւրական: Անկիւ-
ռում կամացուկ հեկեկում էր երեխան....:

Նա էր, որ հարեաններին զարթեցրեց
լուսադէմին, իւր յուսահատ աղաղակներով:
Սոքա վաղեցին եկան և Անտօնիէյին գտան
անկողնու մէջ: Նա կարծես մեռած լինէր,
շուտափոյթ կանչուած բժիշկը ասաց, որ նա
պեռ կենդանի է, և շտապեց արիւն առնել,
բայց ոչ մի կաթիլ արիւն դուրս չեկաւ:

Մի օրից յետոյ նա մեռաւ, ըստ երե-
ւոյթին իւր իսկական մահով, որովհետեւ նո-
րա մարմնի վերայ, ոչ մի փնասուած տեղ
չկար: Երեխան հաւատացնում էր, որ ան-
ճանօթ մարդը, որը այստեղ գիշերեց, առա-
ջատեան զարթնելով երկար կանչեց նորան,
բայց երբ տեսաւ, որ ոչինչ, պատասխանում
թողեց խելագարի պէտք ունեւորած:

25n. m\$

2904

2013

